

Roll No. : .....

Total No. of Questions : 12]

[Total No. of Printed Pages : 3

SA-107

B.A. (Part-III) DUE Part-I Suppl. Examination, 2021

SANSKRIT

Paper - I

(प्राचीन संस्कृत साहित्य एवं अलङ्कार)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 100

खण्ड-अ

(अंक : 2 × 10 = 20)

नोट :- सभी दस प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा 50 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 2 अंक का है।

खण्ड-ब

(अंक : 8 × 5 = 40)

नोट :- सात में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर दीजिए। (उत्तर-सीमा 200 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 8 अंक का है।

खण्ड-स

(अंक : 20 × 2 = 40)

नोट :- चार में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा 500 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 20 अंक का है।

खण्ड-अ

1. सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति। केषाञ्चित् पञ्चानां प्रश्नानां उत्तराणि संस्कृत भाषायां करणीयाः-

- (i) 'स्वप्नवासवदत्तम्' नाटके कियत् अंकाः सन्ति ?
- (ii) 'स्वप्नवासवदत्तम्' नाटके 'आवन्तिका' कस्य नाम अस्ति ?
- (iii) हनुमान लंकायां सीतां कुत्र ददर्श ?
- (iv) रामायणबालकाण्डस्य प्रथम सर्गे कस्य वर्णनं अस्ति ?

BI-1382

(1)

SA-107 P.T.O.

- (v) मनुस्मृत्यानुसारेण आचार्यस्य किं लक्षणम् ?
- (vi) धर्मे कानि प्रमाणानि सन्ति ?
- (vii) हितोपदेशस्य लेखकः कोऽस्ति ?
- (viii) 'गृध्र-मार्जारः' कथायाम् गृध्रस्य किं नाम अस्ति ?
- (ix) यमक अलंकारस्य लक्षणं लिखतु।
- (x) दृष्टान्त अलंकारस्य लक्षणं लिखतु।

खण्ड-ब

अधोलिखितेषु प्रश्नेषु केषाञ्चित् पञ्चानां प्रश्नानां उत्तराणि करणीयाः।

2. सर्वे द्वयोः श्लोकयोः सप्रसंग अनुवादः करणीयाः—

- (क) नैवेदानीं तादृशाश्चक्रवाकाः,
नैवाप्यन्ये स्त्रीविशेषैर्वियुक्ताः।
धन्या सा स्त्री यां तथा वेत्ति भर्ता,
भृतस्नेहात् सा हि दग्धाप्यदग्धाः॥
- (ख) कः कं शक्यो रक्षितुं मृत्युकाले,
रज्जुच्छेदे के घटं धारयन्ति।
एवं लोकस्तुल्या धर्मो वनानां,
काले-काले छिद्यते रुह्यते च॥

3. सप्रसंग अनुवादः करणीयः—

- (क) स हि गगन विहारी कल्मषध्वंसकारी,
दशशतकधारी ज्योतिषां मध्यचारी
विधुरपि विधियोगाद् गृस्यते राहुणासौ,
लिखितमिह ललाटे प्रोज्झितुं कः समर्थः॥
- (ख) “अस्ति भागीरथी तीरे गृध्रकूटनाम्नि पर्वते महान्
पर्कटीवृक्षः। तस्य कोटरे दैवदुर्विपाकाद् गलित नखनयनो जरद्गवनामा गृध्रः प्रतिवसति। अथ
कृपया तज्जीवनाय तद् वृक्षवासिनः पक्षिणः स्वाहारत्किञ्चित् उद्धृत्य ददन्ति। तेनासौ जीवति। अथ
कदाचिद् दीर्घकर्णनामा मार्जारः पक्षिशावकान्भक्षयितुं तत्रागतः।”

4. सप्रसंग अनुवादः विधेयाः—
- (क) अर्थकामेष्वसक्तानां धर्मज्ञानं विधीयते।
धर्म जिज्ञासमानानां प्रमाणं परमं श्रुतिः॥
- (ख) वैदिकैः कर्मभिः पुण्यैर्निषेकादिर्द्विजन्मनाम्।
कार्यः शरीरसंस्कारः पावनः प्रेत्य चेह च॥
5. सप्रसंग अनुवादः विधेयाः—
- (क) न तेन वृद्धो भवति येनास्य पलितं शिरः।
यो वै युवाऽप्यधीयान-स्तं देवाः स्थविरं विदुः॥
- (ख) परीवादात् खरो भवति श्वां वै भवति निन्दकः।
परिभोक्ता कृमिर्भवति कीटो भवति मत्सरी॥
6. “स्वप्नवासवदत्तम्” नाटकस्य शीर्षकमधिकृत्य टिप्पणी लिखत।
7. रामायणस्य पठितांशानुसारेण रामराज्यस्य वर्णनं कुरुत।
8. सोदाहरण लक्षण लेखनीयाः—
- (क) श्लेष
- (ख) उपमा

खण्ड-स

- अधोलिखितानां प्रश्नानां कयोः द्वयोः सविस्तारं वर्णनं करणीयाः।
9. स्वप्नवासवदत्तम् नाटकस्य उदयनस्य चरित्र-चित्रणं कुरुत।
10. रामायणस्य पठितांशानुसारेण रामराज्यस्य वर्णनं कुरुत।
11. मनुस्मृत्यानुसारेण ब्रह्मचारिणः कर्तव्यानि लिखतु।
12. कपोतभूषकयोः कथायाः सारं लिखतु।